

Szkoła Ponadgimnazjalna

Wykorzystanie Polskiej Ramy Kwalifikacji w pracy dydaktycznej
nauczyciela kształcenia zawodowego
CZĘŚĆ I – OPIS PRK

Autor
Maria Kaczorowska

Piła 2017

Wykorzystanie Polskiej Ramy Kwalifikacji w pracy dydaktycznej nauczyciela kształcenia zawodowego

CZĘŚĆ I – OPIS PRK

Spis treści

1. Czym jest Polska Rama Kwalifikacji?	4
2. Charakterystyki w Polskiej Ramie Kwalifikacji w technikum	8
3. Bibliografia.	14

1. Czym jest Polska Rama Kwalifikacji?

Ciągle rozwijający się współczesny rynek pracy wymaga stworzenia takich instrumentów, które w maksymalny sposób umożliwiłyby rozwój zasobów ludzkich. Jednym z takich instrumentów jest między innymi wprowadzenie Polskiej Ramy Kwalifikacji¹. Polska Rama Kwalifikacji stanowi pewne normy wymagań edukacyjnych na poszczególnych poziomach kształcenia, zarówno w systemie szkolnym, jak i systemie pozaszkolnym. System ten pozwala także na polepszenie przejrzystości kwalifikacji zawodowych na rynku pracy. Dostosowanie podstaw programowych i programów nauczania do poziomów opisanych w Polskiej Ramie Kwalifikacji ma przyczynić się do wzrostu jakości poziomu kształcenia w całym systemie edukacji formalnej. Ma też ułatwić określenie wymagań na uzyskanie różnorodnych certyfikatów w systemie pozaszkolnym.

Polska Rama Kwalifikacji jest w pełni zharmonizowana z wymaganiami określonymi w Europejskiej Ramie Kwalifikacji. Ma to w istotny sposób przyczynić się do uznawalności polskich dyplomów potwierdzających kwalifikacje z poszczególnych poziomów w krajach europejskich. Wprowadzenie Polskiej Ramy Kwalifikacji wpisuje się w ideę kształcenia przez całe życie LLL, zgodnie z którą zakłada się:

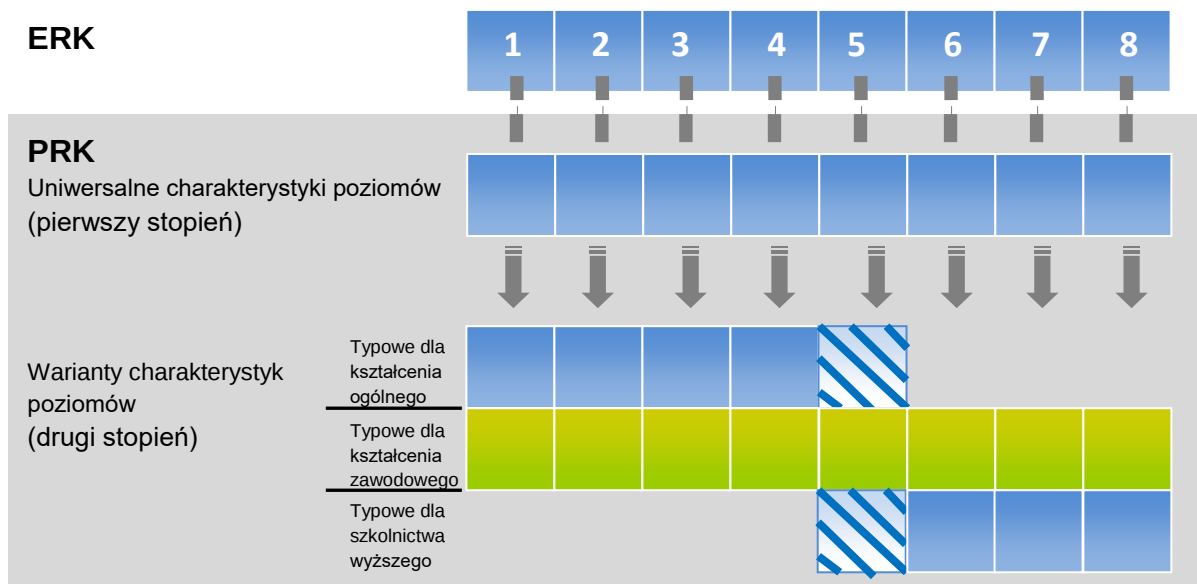
- **Lifewide learning** – równorzędność uczenia się w różnych formach, miejscach i okresach życia,
- **Learning outcomes** – identyfikacja, ocena i uznawanie efektów uczenia się jest niezależne od formy, miejsca i czasu nabywania kompetencji,
- **Lifelong learning** – uczenie się trwa od pierwszych do ostatnich lat życia, a jego efekty powinny być ocenione i docenione.

Strukturę Polskiej Ramy Kwalifikacji przedstawia rysunek 1.

W Polskiej Ramie Kwalifikacji wprowadzono dwa, ściśle ze sobą powiązane, poziomy opisu kwalifikacji:

- **poziom pierwszy** – stanowi opis charakterystyk wspólnych dla wszystkich kwalifikacji występujących na rynku,
- **poziom drugi** – stanowi opis charakterystyk właściwych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach:
 - kształcenia ogólnego,
 - szkolnictwa wyższego,
 - kształcenia i szkolenia zawodowego.

¹ Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 64).

Rysunek 1. **Struktura Polskiej Ramy Kwalifikacji**

Źródło: Polska Rama Kwalifikacji – poradnik dla użytkownika, Stanisław Sławiński (red.), IBE, Warszawa, 2016.

Dla pełnego zrozumienia tych zagadnień niezbędna jest znajomość takich pojęć, jak:

- **Efekty uczenia się** (learning outcomes), czyli to, co osoba ucząca się wie, rozumie i potrafi wykonać w wyniku uczenia się, ujęte w kategoriach wiedzy, umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych,
- **Kompetencje** (competence), czyli wszystko to, co dana osoba wie, rozumie i potrafi wykonać, czyli jej skumulowane efekty uczenia się,
- **Kwalifikacja** (qualification) - dyplom, świadectwo, certyfikat lub inny dokument, wydany przez uprawnioną instytucję, stwierdzający, że dana osoba osiągnęła efekty uczenia się zgodne z odpowiednimi wymaganiami.

W Polskiej Ramie kwalifikacji efekty uczenia się zostały podzielone według trzech atrybutów, składających się na kompetencje zawodowe:

- **wiedza** - zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk, przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej,
- **umiejętności** - przyswojona w procesie uczenia się zdolność wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej,
- **kompetencje społeczne** - zdolność autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym oraz kształtowania

własnego rozwoju, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.²

Należy zauważyć, że pomiędzy tymi atrybutami istnieją pewne zależności. Nie jest możliwe nabycie pewnych umiejętności bez elementarnej wiedzy i odwrotnie, nie da się nabyć wyłącznie wiedzy bez przećwiczenia podstawowych umiejętności. Ponadto kompetencje społeczne na danym poziomie zawsze łączą się z określoną wiedzą i umiejętnościami. Opisane zatem w Polskiej Ramie Kwalifikacji charakterystyki poszczególnych atrybutów należy traktować zawsze kompleksowo.

Poszczególne poziomy kwalifikacji zostały opisane w postaci tzw. **dyskryptorów generycznych**, czyli przy użyciu zwięzłych sformułowań wskazujących na najbardziej istotne wyznaczniki danego poziomu. Dyskryptory generyczne wymagają wypełnienia właściwymi dla konkretnej dziedziny, danego zawodu treściami. Z tego też względu uzupełnieniem Polskiej Ramy Kwalifikacji powinny być **Sektorowe Ramy Kwalifikacji**, stworzone przez specjalistów rynku pracy w danej branży. Dopiero połączenie tych dwóch systemów umożliwi w pełni wysoką jakość kształcenia. Stosowany zapis odnośnie obowiązku tworzenia Sektorowych Ram Kwalifikacji znajduje się w rozporządzeniu o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.³

Zasadę opisu charakterystyk uniwersalnych na szczeblu pierwszym przedstawia *Tabela 1.*

	Kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu
WIEDZA	Zakres	• kompletność perspektywy poznawczej, • zależności,
	Głębina rozumienia	
UMIEJĘTNOŚCI	Rozwiązywanie problemów i stosowanie wiedzy w praktyce	• złożoność problemu, • samodzielność w działaniu, • innowacyjność podejścia, • warunki działania,
	Uczenie się	• samodzielność, • metody,
	Komunikowanie się	• zakres wypowiedzi, • złożoność wypowiedzi,
KOMPETENCJE SPOŁECZNE	Tożsamość	• uczestniczenie, • poczucie odpowiedzialności, • postępowanie,
	Współpraca	• praca zespołowa, • warunki działania, • przywództwo,

² Sławiński S., *Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, 2016.

³ *Ibidem* (art. 2, pkt 19 i art. 11).

	Odpowiedzialność	• konsekwencje działań własnych, • konsekwencje działań zespołu, • ocena.
--	------------------	---

Tabela 1. Dyskrytory i charakterystyki kształcenia ogólnego.

Źródło: Sławiński Stanisław (red.), Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik Użytkownika, IBE, Warszawa 2016 r.

W ramach kształcenia zawodowego wyróżnia się poniższe dyskrytory i ich charakterystyki (Tabela2).

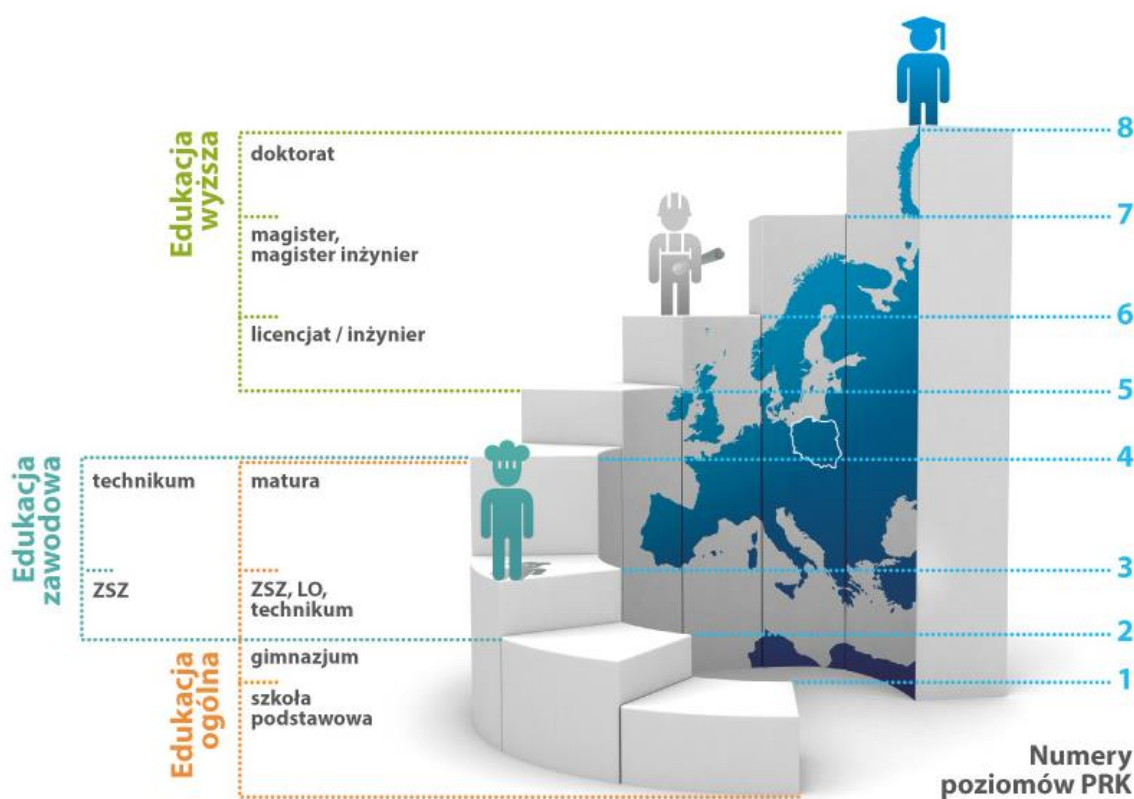
	Kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu
WIEDZA	Teoria i zasady	• metody i rozwiązania, • działalność gospodarcza, • etyka,
	Zjawiska i procesy	• właściwości, uwarunkowania,
	Organizacja pracy	• metody i technologie, • rozwiązania organizacyjne, • bezpieczeństwo i higiena pracy,
	Narzędzia i materiały	• działanie, • cechy,
UMIEJĘTNOŚCI	Informacje	• dokumentacja, • obliczanie, analiza, synteza, programowanie,
	Organizacja pracy	• planowanie i korygowanie planów, • wykonywanie, • korygowanie działań, • obieg informacji,
	Narzędzia i materiały	• użytkowanie, • dobór,
	Uczenie się i rozwój zawodowy	• rozwój własny, • wspieranie rozwoju innych osób,
KOMPETENCJE SPOŁECZNE	Przestrzeganie reguł	• zasady, instrukcje, prawo,
	Współpraca	• komunikowanie się, • relacje w środowisku zawodowym,
	Odpowiedzialność	• normy etyczne.

Tabela 2. Dyskrytory i charakterystyki kształcenia zawodowego.

Źródło: Sławiński Stanisław (red.), Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik Użytkownika, IBE, Warszawa 2016 r.

2. Charakterystyki w Polskiej Ramie Kwalifikacji w technikum

Podejmujący naukę w technikum uczeń powinien w zasadzie już mieć ukształtowane, na niższych poziomach edukacji (szkoła podstawowa), kompetencje opisane w Polskiej Ramie Kwalifikacji z poziomu 1 i 2 w obrębie szczebla pierwszego i drugiego stopnia. Kompetencje te dotyczą zarówno kompetencji uniwersalnych, ogólnych, jak też kompetencji zawodowych. **W technikum uczeń powinien te kompetencje rozwinąć na obu szczeblach do poziomu czwartego**, z uwzględnieniem wymagań Sektorowych Ram Kwalifikacji.

Schemat 1: Poziomy opisane w Polskiej Ramie Kwalifikacji na poszczególnych etapach kształcenia.

ZNA i ROZUMIE (WIEDZA)							
Poziom 1				Poziom 2			
Uniwersalne charakterystyki poziomów							
Charakterystyka uniwersalna – poziom 1		elementarne fakty i pojęcia oraz zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi i w sferze wytworów ludzkiej myśli		Charakterystyka uniwersalna – poziom 2		poszerzony zbiór elementarnych faktów, prostych pojęć oraz zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi i w sferze wytworów ludzkiej myśli	
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej – poziom 1		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji zawodowej – poziom 1		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej – poziom 2		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji zawodowej – poziom 2	
Język i komunikowanie się	struktury bardzo prostych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	Teoria i zawody	-----	Język i komunikowanie się	struktury prostych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	Teoria i zawody	najbardziej podstawowe pojęcia i typowe nazewnictwo związane z wykonywanymi działaniami zawodowymi
Matematyka i nauki przyrodnicze	wybrane bardzo proste pojęcia i zależności matematyczne; bardzo prosty opis otaczającego świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice; bardzo proste interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	Zjawiska i procesy	najbardziej podstawowe zjawiska i procesy dotyczące wykonywanych czynności zawodowych	Matematyka i nauki przyrodnicze	wybrane proste pojęcia, zależności i strategie matematyczne oraz bardzo proste rozumowania matematyczne; prosty opis wybranych elementów składowych świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice; proste interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	Zjawiska i procesy	podstawowe zjawiska i procesy dotyczące wykonywanych działań zawodowych
Funkcjonowanie społeczne	zasady funkcjonowania w różnych grupach społecznych; podstawowe role społeczne człowieka we współczesnym społeczeństwie; elementarne wyznaczniki własnej tożsamości kulturowej; elementarne wyróżniki wspólnot, do których należy	Organizacja pracy	sposoby wykonywania czynności zawodowych na stanowisku pracy; zasady bhp odnoszące się do wykonywanych czynności zawodowych	Funkcjonowanie społeczne	podstawowe zasady ładu społecznego; podstawowe procedury demokracji; podstawowe obowiązki współczesnego człowieka wobec rodziny, społeczności lokalnej i państwa; podstawowe fakty z historii swojego kraju i regionu; podstawowe zasady zachowania się wynikające z własnej tożsamości kulturowej i przynależności do wspólnot	Organizacja pracy	metody i technologie związane z wykonywanymi działaniami zawodowymi; zasady i procedury bhp odnoszące się do wykonywanych działań zawodowych
		Narzędzia i materiały	zasady działania i posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami używanymi na stanowisku pracy; właściwości i zasady obchodzenia się z materiałami używanymi na stanowisku pracy			Narzędzia i materiały	zasady działania i posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami używanymi do wykonywania działań zawodowych; podstawowe cechy materiałów wykorzystywanych do wykonywania działań zawodowych

Tabela 3. Charakterystyki poziomu 1 i 2 w zakresie wiedzy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej.⁴

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowy – poziomy 1–8

Przyjrzyjmy się zatem z jakim zasobem uczeń technikum powinien trafić do szkoły ponadpodstawowej (ponadgimnazjalnej). Opis charakterystyk z poziomu 1 i 2 przedstawia *Tabela 3, 4 i 5*.

POTRAFI (UMIEJĘTNOŚCI)							
Poziom 1				Poziom 2			
Uniwersalne charakterystyki poziomów							
Charakterystyka uniwersalna – poziom 1		wykonywać bardzo proste zadania według szczegółowych wskazówek w typowych warunkach; rozwiązywać bardzo proste typowe problemy w typowych warunkach; uczyć się pod bezpośrednim kierunkiem w zorganizowanej formie; odbierać proste wypowiedzi, tworzyć bardzo proste wypowiedzi		Charakterystyka uniwersalna – poziom 2		wykonywać proste zadania według ogólnej instrukcji, najczęściej w typowych warunkach; rozwiązywać proste typowe problemy, najczęściej w typowych warunkach; uczyć się pod kierunkiem w zorganizowanej formie; odbierać niezbyt proste wypowiedzi, tworzyć proste wypowiedzi; formułować i odbierać najprostsze wypowiedzi w języku obcym	
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej – poziom 1		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji zawodowej – poziom 1		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej – poziom 2		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji zawodowej – poziom 2	
Język i komunikowanie się	odbierać ze zrozumieniem proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień i sytuacji; tworzyć bardzo proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień i sytuacji; odpowiednio do sytuacji używać podstawowych form grzecznościowych; wyszukiwać bardzo proste informacje w prostych tekstach; posługiwać się językiem obcym na poziomie A1 ESOKJ	Informacje	korzystać z bardzo prostych informacji i wskazówek dotyczących czynności zawodowych, dostępnych również w formie elektronicznej	Język i komunikowanie się	odbierać ze zrozumieniem niezbyt złożone wypowiedzi; tworzyć i przedstawiać proste wypowiedzi; odpowiednio do sytuacji różnicować sposób komunikowania się; wyszukiwać proste informacje w niezbyt złożonych tekstach; posługiwać się językiem obcym na poziomie A2 ESOKJ	Informacje	posługiwać się podstawowymi dokumentami dotyczącymi działań zawodowych; wyszukiwać, porównywać i oceniać proste informacje potrzebne do wykonywania działań zawodowych, dostępne również w formie elektronicznej; dokonywać prostych obliczeń związanych z wykonywanymi działaniami zawodowymi
Matematyka i nauki przyrodnicze	korzystać z bardzo prostych narzędzi matematycznych w typowych sytuacjach życia codziennego; prowadzić bardzo proste pomiary, obserwacje i doświadczenia dotyczące obiektów, zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice; posługiwać się podstawowymi narzędziami i materiałami w sytuacjach życia codziennego	Organizacja pracy	planować bardzo proste czynności zawodowe pod kierunkiem bardziej doświadczonej osoby; wykonywać bardzo proste czynności zawodowe	Matematyka i nauki przyrodnicze	korzystać z prostych narzędzi matematycznych w różnych sytuacjach; prowadzić proste pomiary, obserwacje i doświadczenia dotyczące obiektów, zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice; odpowiednio dobierać typowe narzędzia i materiały oraz posługiwać się nimi	Organizacja pracy	planować proste działania zawodowe pod kierunkiem bardziej doświadczonej osoby i korygować plan stosownie do okoliczności; wykonywać czynności wchodzące w skład prostych działań zawodowych
Funkcjonowanie społeczne	w typowych sytuacjach dawać świadectwo przynależności do określonej wspólnoty	Narzędzia i materiały	używać narzędzi i urządzeń potrzebnych do wykonywania bardzo prostych czynności zawodowych, z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa	Funkcjonowanie społeczne	w typowych sytuacjach zachowywać się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy	Narzędzia i materiały	używać typowego wyposażenia stanowisk pracy związanych z wykonywaniem prostych działań zawodowych, z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa
Uczenie się	uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez stałego nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się;	Uczenie się i rozwój zawodowy	współdziałać z doradcą zawodowym	Uczenie się	indywidualnie uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się;	Uczenie się i rozwój zawodowy	rozpoznawać odpowiednie dla siebie oferty pracy; zaprezentować się potencjalnemu pracodawcy

	uzasadnić potrzebę uczenia się				uczestniczyć w podejmowaniu decyzji dotyczących dalszego uczenia się		
--	--------------------------------	--	--	--	--	--	--

Tabela 4. Charakterystyki poziomu 1 i 2 w zakresie umiejętności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej j.w.

JEST GOTÓW DO (KOMPETENCJE SPOŁECZNE)							
Poziom 1				Poziom 2			
Uniwersalne charakterystyki poziomów							
Charakterystyka uniwersalna – poziom 1		respektowania zobowiązań wynikających z przynależności do różnych wspólnot; działania i współdziałania pod bezpośrednim nadzorem w zorganizowanych warunkach; oceniania swoich działań i przyjmowania odpowiedzialności za bezpośrednie ich skutki		Charakterystyka uniwersalna – poziom 2		podejmowania obowiązków wynikających z przynależności do różnych wspólnot; działania i współdziałania pod kierunkiem w zorganizowanych warunkach; oceniania działań, w których uczestniczy, i przyjmowania odpowiedzialności za ich skutki	
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej – poziom 1		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji zawodowej – poziom 1		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej – poziom 2		Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji zawodowej – poziom 2	
Język i komunikowanie się	przestrzegania elementarnych zasad komunikowania się w typowych sytuacjach; powstrzymywania się od kłamstwa	Przestrzeganie reguł	postępowania zgodnie z otrzymywanymi instrukcjami; stosowania się do poleceń i korzystania z rad	Język i komunikowanie się	dzielenia się posiadanymi informacjami w sytuacji, gdy jest to potrzebne; powstrzymywania się od wypowiadania nieuzasadnionych opinii	Przestrzeganie reguł	postępowania zgodnie z regulaminami i instrukcjami, które są związane z działaniami zawodowymi
Zdrowie i środowisko	przestrzegania podstawowych zasad higieny i bezpieczeństwa; szanowania otoczenia przyrodniczego	Współpraca	współdziałania w trakcie wykonywania czynności zawodowych	Zdrowie i środowisko	przestrzegania podstawowych zasad dbałości o zdrowie i bezpieczeństwo własne i innych; respektowania podstawowych zasad ochrony środowiska	Współpraca	nawiązywania i utrzymywania niezbędnych kontaktów związanych z działaniami zawodowymi; działania zespołowego w zakresie wykonywanych działań zawodowych
Funkcjonowanie społeczne	współdziałania z drugą osobą w typowych sytuacjach codziennych; aktywnego uczestnictwa w grupie działającej pod przewodnictwem osoby nadzorującej; dostrzegania potrzeb innych członków grupy i reagowania na nie; zachowywania się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy	Odpowiedzialność	należytej staranności przy wykonywaniu czynności zawodowych; należytej dbałości o stanowisko pracy, narzędzia i materiały	Funkcjonowanie społeczne	współdziałania w ramach grupy nieformalnej z poszanowaniem reguł demokratycznych; rozwiązywania prostych problemów we współdziałaniu w ramach grupy nieformalnej w typowych sytuacjach; angażowania się w działanie na rzecz dobra wspólnego w społecznościach, których jest członkiem; występowania w obronie dobrego imienia wspólnot, do których należy, oraz do poszanowania innych wspólnot	Odpowiedzialność	uwzględniania bezpośrednich oraz odroczonej w czasie, łatwych do przewidzenia skutków sposobu wykonywania własnej pracy; kontrolowania jakości własnej pracy z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi i procedur kontrolnych

Tabela 5. Charakterystyki poziomu 1 i 2 w zakresie kompetencji społecznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej j.w.

W zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, głównie tych, które dotyczą kształcenia zawodowego, uczeń po ukończeniu szkoły

podstawowej (gimnazjum) powinien posiadać kompetencje na poziomie elementarnym. Wiedza, umiejętności i kompetencje zawodowe będą rozwijane w szkole zawodowej lub technikum i ewentualnie w szkole wyższej.

Po ukończeniu technikum absolwent powinien posiadać następujące kompetencje ogólne z poziomu 4 (Tabela 6).

Poziom 4					
ZNA i ROZUMIE (WIEDZA)		POTRAFI (UMIEJĘTNOŚCI)		JEST GOTÓW DO (KOMPETENCJE SPOŁECZNE)	
Uniwersalne charakterystyki					
poszerzony zbiór podstawowych faktów, umiarkowanie złożonych pojęć, teorii i zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi oraz w sferze wytworów ludzkiej myśli, a ponadto w określonych dziedzinach w szerszym zakresie fakty, umiarkowanie złożone pojęcia, teorie i zależności między nimi; podstawowe uwarunkowania prowadzonej działalności		wykonywać niezbyt złożone zadania w części bez instrukcji często w zmiennych warunkach; rozwiązywać niezbyt proste, w pewnej części nietypowe problemy często w zmiennych warunkach; uczyć się samodzielnie w zorganizowanej formie; odbierać złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt złożone wypowiedzi dotyczące szerokiego zakresu zagadnień; odbierać i formułować proste wypowiedzi w języku obcym		przyjmowania odpowiedzialności związanej z uczestnictwem w różnych wspólnotach i funkcjonowaniem w różnych rolach społecznych; autonomicznego działania i współdziałania w zorganizowanych warunkach; oceniania działań swoich i osób, którymi kieruje, przyjmowania odpowiedzialności za skutki zadań własnych oraz tych osób	
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej					
Język i komunikowanie się	struktury umiarkowanie złożonych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	Język i komunikowanie się	odbierać ze zrozumieniem złożone wypowiedzi; tworzyć i przedstawiać umiarkowanie złożone wypowiedzi; analizować, selekcjonować i łączyć umiarkowanie złożone informacje z różnych źródeł; posługiwać się językiem obcym na poziomie B1 ESOKJ	Język i komunikowanie się	kształtowania właściwej kultury komunikowania się w różnych kontekstach
Matematyka i nauki przyrodnicze	wybrane umiarkowanie złożone pojęcia, zależności i strategie matematyczne oraz niezbyt złożone rozumowania i modele matematyczne; umiarkowanie złożony opis wybranych elementów składowych świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice; umiarkowanie złożone interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice oraz wybrane teorie dotyczące świata materialnego	Matematyka i nauki przyrodnicze	korzystać z umiarkowanie złożonych narzędzi matematycznych; prowadzić umiarkowanie złożone pomiary, obserwacje i doświadczenia w zakresie nauk przyrodniczych	Zdrowie i środowisko	-----
Funkcjonowanie społeczne	wybrane teorie dotyczące życia społecznego i jego rozwoju; podstawowe mechanizmy funkcjonowania gospodarki, także w wymiarze globalnym; w pogłębiony sposób własną tożsamość wynikającą z dziedzictwa historii i kultury swojego narodu oraz z uczestnictwa w różnego rodzaju wspólnotach	Funkcjonowanie społeczne	planować własne uczenie się odpowiednio do swojego zaawansowania w realizowanym programie kształcenia z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju; dokonywać wyborów dotyczących dalszego uczenia się z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju	Funkcjonowanie społeczne	partnerskiego dialogu i współdziałania oraz podporządkowywania się i przewodzenia w różnych strukturach hierarchicznych, z uwzględnieniem aspektów etycznych
		Uczenie się	planować własny rozwój zawodowy; prowadzić instruktaż i szkolenie w zakresie wykonywanych zadań zawodowych		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej.⁵

Po ukończeniu technikum absolwent powinien posiadać następujące kompetencje zawodowe z poziomu 4 (Tabela 7).

Poziom 4

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4,

ZNA i ROZUMIE (WIEDZA)		POTRAFI (UMIEJĘTNOŚCI)		JEST GOTÓW DO (KOMPETENCJE SPOŁECZNE)	
Uniwersalne charakterystyki					
poszerzony zbiór podstawowych faktów, umiarkowanie złożonych pojęć, teorii i zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi oraz w sferze wytworów ludzkiej myśli, a ponadto w określonych dziedzinach w szerszym zakresie fakty, umiarkowanie złożone pojęcia, teorie i zależności między nimi; podstawowe uwarunkowania prowadzonej działalności		wykonywać niezbyt złożone zadania w części bez instrukcji często w zmiennych warunkach; rozwiązywać niezbyt proste, w pewnej części nietypowe problemy często w zmiennych warunkach; uczyć się samodzielnie w zorganizowanej formie; odbierać złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt złożone wypowiedzi dotyczące szerokiego zakresu zagadnień; odbierać i formułować proste wypowiedzi w języku obcym		przyjmowania odpowiedzialności związanej z uczestnictwem w różnych wspólnotach i funkcjonowaniem w różnych rolach społecznych; autonomicznego działania i współdziałania w zorganizowanych warunkach; oceniania działań swoich i osób, którymi kieruje, przyjmowania odpowiedzialności za skutki zadań własnych oraz tych osób	
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji zawodowej					
Teoria i zasady	ogólne podstawy teoretyczne metod i rozwiązań stosowanych przy wykonywaniu zadań zawodowych; podstawowe zasady prowadzenia działalności gospodarczej i przedsiębiorczości; podstawowe zasady etyczne obowiązujące przy wykonywaniu zadań zawodowych	Informacje	opracowywać i prowadzić elementy dokumentacji dotyczącej umiarkowanie złożonych zadań zawodowych; przetwarzać informacje dotyczące umiarkowanie złożonych zadań zawodowych; śledzić nowości w zakresie wykonywanych zadań zawodowych; opracowywać dane ilościowe związane z umiarkowaniem złożonymi zadaniami zawodowymi	przestrzeganie reguł	przestrzeganie wymagań wynikających z technologii oraz z zasad organizacji pracy; przestrzeganie zasad lojalności wobec pracodawcy oraz współpracowników
Zjawiska i procesy	podstawowe uwarunkowania zjawisk i procesów związanych z wykonywaniem zadań zawodowych	Organizacja pracy	przygotowywać i korygować stosownie do okoliczności plan wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych, własnych oraz kierowanego zespołu w typowych warunkach; wykonywać umiarkowanie złożone zadania zawodowe często w zmiennych, przewidywalnych warunkach; kierować małym zespołem pracowniczym realizującym umiarkowanie złożone zadania zawodowe w typowych warunkach; diagnozować i rozwiązywać problemy występujące w trakcie wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych, własnych lub podległych pracowników; monitorować obieg informacji związanych z wykonywaniem umiarkowanie złożonych zadań zawodowych; uzgadniać pracę własną lub podległego zespołu z innymi osobami lub zespołami	Współpraca	komunikowania się w środowisku zawodowym w sposób zapewniający dobrą współpracę w ramach zespołu oraz z innymi osobami i zespołami działania w ramach zespołu oraz współdziałania z innymi osobami i zespołami
Organizacja pracy	typowe i inne często stosowane metody i technologie stosowane przy wykonywaniu zadań zawodowych; typowe i inne często stosowane rozwiązania organizacyjne stosowane przy wykonywaniu zadań zawodowych; obowiązujące przepisy bhp odnoszące się do wykonywanych zadań zawodowych	Narzędzia i materiały	projektować stanowiska pracy potrzebne do wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych; kształtować warunki pracy swoje i podległego zespołu z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy	Odpowiedzialność	postępowania zgodnie z podstawowymi zasadami etycznymi przy wykonywaniu zadań zawodowych; uwzględniania społecznych i ekonomicznych skutków sposobu wykonywania zadań zawodowych; kontrolowania jakości wykonywania zadań podległych pracowników i przyjmowania odpowiedzialności związanej z kierowaniem małymi zespołami pracowniczymi przyjmowania odpowiedzialności związanej z wykonywaniem samodzielnych zadań zawodowych
Narzędzia i materiały	zasady działania i posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami używanymi do wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych cechy używanych materiałów oraz wykonywanych produktów	Uczenie się i rozwój zawodowy	planować własny rozwój zawodowy; prowadzić instruktaż i szkolenie w zakresie wykonywanych zadań zawodowych		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej.⁶

Na podstawie powyższych rozważań można stwierdzić, że ukształtowanie pożądaných kompetencji zawodowych jest procesem, obejmującym zarówno kształcenie ogólne, jak i typowe zawodowe, na wszystkich szczeblach kształcenia.

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowy – poziomy 1–8.

Przez proces w tym znaczeniu należy rozumieć zbiór działań wzajemnie powiązanych lub wzajemnie oddziałujących, które przekształcają wejścia w wyjścia.⁷ Z tego też względu niezbędne jest dokonanie pełnej korelacji obu z tych obszarów kształcenia, tak by kształcenie ogólne umożliwiło z jednej strony potwierdzenie kompetencji ogólnych poprzez zdanie egzaminu maturalnego, a także ułatwiło uczniom potwierdzenie kompetencji w zakresie kwalifikacji składających się na zawód, w którym odbywa się kształcenie.

3. Bibliografia.

⁷ PN-EN ISO 9000:2000 „Systemy zarządzania jakością – Podstawy i terminologia” p. 3.4.1

I. LITERATURA

1. Sławiński S., Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, IBE, Warszawa, 2016.
2. Sławiński Stanisław (red.), Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik Użytkownika, IBE, Warszawa 2016 r.
3. PN-EN ISO 9000:2000 „Systemy zarządzania jakością – Podstawy i terminologia” p. 3.4.1

II. AKTY PRAWNE

1. Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 64).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4.